

nima nobenega posla s pravnim pravom. Celo v pravnih nad tisoč kron je dopustno, za pravdo pooblastiti navadnega moškega ali žensko. Tak pooblaščenec ne bo mogel zastopati pred sodiščem, ker se sme veljavno pripustiti le odvetnik, toda brez dvoma bo upravičen, namestiti s pomočjo §-a 1010 o. d. z. odvetnika. Tudi ta substitucija bo veljavna, ker je pooblastitev nesoden akt, ki ustvari pravno zastopanje po pravilih civilnega prava.

Dr. Fr. G.

O podlagah odločbam po nemškem in avstrijskem civilnopravnem redu.

(Dr. Hermann Bayer: Entscheidungsgrundlagen im deutschen und österreichischen Zivilprozeß. Ein Beitrag zur Lehre von der materiellen Richtigkeit des Urteiles. Graz, Leuschner & Tubensky, 1911, 328 str.)

Monografskih razprav o posameznih važnejših civilnopravnih inštitutih ima avstrijsko civilnopravno slovstvo bore malo. Tembolj razveseli naznanjeno delo dr. Bayerja, sodnika v Gradcu, ki utegne prav občutno vrzél v tem slovstvu celo srečno izpolniti.

Kakor pravi podnaslov knjige, peča se delo s primerjavo avstrijskega in nemškega civilnopravnega reda glede materijalne pravilnosti sodeb. Namen civilne pravde je zasiguranje ali uveljavljenje zahtevkov, služočih zasebnim interesom. Ako pa pride zasebni interes navskriž z občimi interesi, onda treba zasebnega žrtvovati občemu. Za civilnopravno pravo ni na mestu niti načelo izključne izvedbe pravde po sodniku, niti načelo neomejene razpolagalne svobode strank. Treba kompromisa med obema smerima.

Predno začne dr. Bayer raziskavati, kateri obeh civilnopravnih redov — nemški ali avstrijski — ustreza bolj postulat u materijalne resničnosti sodeb, podaje kratek obris o rimskem civilnem pravnem redu, ki naj služi nekako za podlago razmotranja o danem vprašanju. Ko pride do modernega prava, določi predvsem polje svojih raziskavanj. Sledeč mojstru civilnopravne vednosti, Hellwigu, razločuje pravdne predpogoje, pa pravdne in materijalne tožbene predpogoje. Pravdni predpogoji,

kakor na pr. zmožnost nastopati kakor stranka, dopustnost pravne poti, tuzemska podsodnost, morajo biti praviloma izpolnjeni že za časa, ko se tožba naperi, ali pa morajo vsaj dobiti moč, ki učinkuje nazaj za tisti čas, drugače ne pride do sodbe, marveč do zavrnitve pravde. Od tožbenih predpogojev morajo biti procesualni do konca zadnje razprave o dejstvih podani, drugače se ne podeli pravno varstvo. Na materialne tožbene predpogoje se mora ozirati sodba sama, to so pravi predpogoji, ki imajo moč, da vloženo pravno razmerje civilistično učinkuje, in sicer ne glede na to, ali so nastopili med pravdo ali izven pravde ali celo po vložbi tožbe, samo da zve sodišče za to na način, ki se zлага s civilnopravnim postopanjem. Ta uredba, kateri pripisuje pisatelj glavni vpliv na materialno pravilnost sodnikovskega reka, pa ni brez izjem; i v avstrijskem i v nemškem c. pr. redu so možni primeri, ko se pušča to načelo v nemar. Da baš te izjeme ustanovi in njih vpliv določi, to nalogo si je postavil pisatelj. Naj omenimo vsaj nekaj misli iz bogate vsebine njegovega dela.

V prvem poglavju, ki raziskuje razmerje med sodiščem in strankami, ko gre dobiti podlage za odločbo, ustanavlja pisatelj, da i po avstrijskem i po nemškem pravu naj praviloma vrše nalogo, zbrati pravna in izkustvena načela in pa dejstva, ki se tičejo uradoma vpoštevnihih točk — sodišča s pomočjo strank. Zbiranje ostalega dejanskega gradiva pa je stvar dokaznih predlogov strank, katerim gre pri tem podpora sodišča. Materialna pravdovodstvena pravica ni nikaka inkvizicijska dolžnost, nego dejalnost sodnika morajo izbaviti stranke s svojimi predlogi. Avstrijski civilni pravdni red poudarja še posebej dolžnost strank, da morajo navajati pravdno gradivo po resnici, a nemški nima take določbe; vendar pisatelj v tem ne vidi bistvenega razločka med obema pravoma, ker niti avstrijski zakon ne določa nikake sankcije za kršenje tega načela z neresničnimi navedbami. Edino določbo glede nagajivega navajanja neresničnih trditev bi pisatelj smatral za tako sankcijo; po našem mnenju bi se pa dala tudi določba §-a 44 c. pr. r. smatrati za nekako kazen za prikrievanje resnice, čeprav je namen te določbe v prvi vrsti, da se onemogoča zavlačevanje pravde.

Obširno razmotruje pisatelj razne oblike, kako naj izvršujejo sodišča svojo pravico za stran povpraševanja strank,

Po njegovem mnenju se smejo stranke edino-le v ta namen povpraševati po dejanskih okoliščinah, da se že podani dejanski stan ali dokazna vprašanja izpopolnijo, ne smejo se pa sodišča te pravice posluževati, da bi se razširilo pravdno gradivo samo kakor takšno. To subtilno razločevanje utegne biti teoretično dokaj zanimivo, za prakso pa nima posebnega pomena. Meja med »izpopolnitvijo že podanega dejanskega stanu« in med »razširjenjem pravnega gradiva« je pač nejasna in dolžnost posameznega sodnika, podati strankam potrebna navodila za pravdno postopanje (§ 432 avstr. c. pr. r.), utegne marsikaterikrat po vsej pravici upotiti sodnika k navajanju strank, da razširijo pravdno gradivo. Baš iz tega razloga se je pri nas tako bujno razvilo — informativno povpraševanje strank, in to pač ne na kvar materialni resničnosti sodeb.

Takisto strogo povdarja pisatelj načelo, da pravdno vodstvo ne sme zagaziti v razširjanje pravnega gradiva ob nadaljnjih sredstvih pravnega vodstva, pri zaukazu predložitve listin, pri uradni odredbi krajevnega ogleda in pri uradnem vabilu prič, in pri tem povdarja, da le-ta inštitut pozna le avstrijski zakon. (Pri uradnem vabilu prič govori pisatelj o izvedbi dokazov brez predloga, »antragslose Beweiserhebung«; ta izraz pa pač ni primeren, ker brez dokaznega sklepa ni dokaza, brez zaslišbe strank v svrhu izraza mnenja o dokazu pa dokaznega sklepa ne.) — Ako se ob zaslišanju prič pri krajevnih ogledih ali pri ogledih stvari razširi obseg dotlej znanega pravnega gradiva, onda se sme po Bayerju novo gradivo uradoma le toliko uporabljati, kolikor se tiče točkov pravnega vprašanja, ki jih je uradoma ustanoviti. Tudi ta izvajanja nudijo le teoretičen interes, v praksi je čisto govoto, da se bo tista stranka, kateri pride novo gradivo prav, takoj nanje sklicevala, odnosno bi moral celo posamni sodnik dati stranki navodilo, da se tega gradiva posluži. Ako pa je stvar taka, onda smemo reči, da vse gradivo, ki se dobavi potom izvedbe dokazov, postane pravdno-relevantno gradivo, razum ako sta se stranki sporazumno odrekli uporabi kakega še neznanega gradiva.

V posebnih podglavjih se peča pisatelj s suvereniteto sodišč, osobito s pravico zavrnitve strankinih predlogov, ki je v civilnopravnih redih obeh držav različno urejena; nadalje z izsledbo pravnih in izkustvenih načel in s posledicami nepopolnega ali nepravočasnega razpravljanja strank. Posebno temeljito raz-

pravlja pisatelj o razlikah med nemškim in avstrijskim pravom glede odreke prisege in pa glede vprašanja o novotah; lahko bi se bil pri tej priliki še drugih prepornih vprašanj iz postopanja na višjih inštancah lotil, ki se takisto tičejo materialne resničnosti sodeb in so baš vsled tega za prakso posebnega pomena.

V poglavju o podlagah odločbam v kontradiktornem postopanju je govor o raznih vprašanjih, tičočih se provedbe dokazov. Posebej je omeniti pisateljeva izvajanja o uporabnosti zasebnega znanja sodnikovega, in sicer najprvo glede strokovnega in potem glede znanja, ki se tiče dejstev. Pisatelj rešuje vse kontroverze, ki so se izcimile na tem poprišču civilnopravnih konštrukcij, iz načela, da mora sodnikova sodba dati stranki vero in zaupanje, da ustreza odločba pravu. S tega stališča izključuje vsako sodnikovo strokovno znanje, češ, da je za sodbo neporabno, ako ne izvira s polja sodnikove delavnosti. Izjeme sme ustanavljati le zakon sam, kakor na pr. za kavzalno sodstvo. »Obramba zoper zlorabo proste ocene dokazov imej svoje težišče v zahtevi, da se razsodi vsaka zadeva strogo na podlagi aktov« (P l a n c k). Po našem mnenju pa bi bila pač slaba za sodnikovo avtoriteto, ako bi se moralo to načelo tirati do skrajnega. Poglejmo le na način protokoliranja v bagatelnem postopanju! Motivi k našemu civilnopravnemu redu kažejo, da nam pretiravanja ob sebi pravilnega načela v pisateljevem zmislu ni treba. — Glede sodnikovega zasebnega znanja o dejstvenem gradivu izvaja dr. B a y e r za avstrijsko pravo, da je sme sodnik upotrebiti le za to, da stranko s poukom navaja k izpopolnitvi pravnega gradiva, nikakor pa mu ni dovoljeno, ako to navajanje nima uspeha, povzročiti razširjenje in takò resničnost odločbene podstave s tem, da bi se skliceval na svojo lastno vednost o dejanskih okolnostih. Edino le na tiste dokazne razloge naj se ozira, katere mu pribavijo stranke; nikakor ne sme izrekati, da za to ali ono dejstvo ne rabi dokazov, ker je bil sam tedaj navzočen in je stvar sam videl ali slišal. Ali pri teh pisateljevih izvajanjih nastane ob sebi vprašanje: kako pa tedaj, ako je bil sodnik — seveda le sodnik posameznik — edina priča pravdno relevantnega dogodka? Kako pa naj sodnik s povpraševanjem stranko navaja, da ona zve le-to okolnost? Ako se je to zgodilo, mari naj stranka predlaga, da se zasliši sodnik? Ako stranka dejstva, da je bil sodnik priča dogodku, ne dozna in se na vednost sodnika sklicevati ne more, ali

naj sodnik izreče sodbo zoper svoje prepričanje, utemeljeno na podlagi lastnega znanja o stvari?

Glede učinka, če se odrečeta obe stranki dokazu po pričah ali listinah, pravi pisatelj, da se mora sodišče, ko je zvedelo vsebino listine, pri ustni razpravi v svrhu provedbe dokaza na ta dokaz ozirati, akoravno sta se stranki sporazumno odrekli temu dokazu. Ali pisateljeva izvajanja, zakaj bi tu ne obveljalo načelo §-a 183 avstr. c. pr. r., po našem mnenju niso prepričevalna. Ob razpravljanju o dokazu z zaslišanjem strank bi kazalo, da bi se pisatelj dotaknil vprašanja, kako je z dolžnostjo sodišča, da zasliši najprej obe stranki brez prisege, ako so na eni strani sosporniki, ki pa izmed njih nekateri sploh ne morejo priti k sodišču ali le težko (na primer ameriški procesi). Praksa se nagiblje nazoru, da ni treba zaslišati vseh sospornikov.

Drugi del tega — morebiti najznamenitejšega — poglavja se bavi z vprašanjem, kako je z ugotovitvijo dejstev brez dokaza. Tu je govor o dejstvu, da je kaj občeznano, nadalje o priznanju strank, o pravnih domnevah in naposled o vpoštevanju celokupne slike razprave ter o prosti oceni dokazov. Priznanje strank pred sodiščem smatra pisatelj za pravdno dejanje, čegar učinek praviloma velja le za pravdno polje. Po tem načelnem naziranju presoja pomen, ki gre preklicu priznanja pred sodiščem. Izvensodno priznanje mu je vedno le dokazno sredstvo, za katero veljaj prosta ocena dokazov. Nadalje se peča pisatelj v tem poglavju še z dokaznimi pogodbami in s civilnopravnim institutom, ko stranke izven pravde s pogodbo določijo, da veljaj za bodočo razpravo o spornem zahtevku izjemno pravo, n. pr. mandatno ali menično postopanje. Tudi tu je pisatelj nekatera, v praksi večkrat se ponavljajoča, preporna vprašanja prezrl, n. pr. vprašanje, kateri ugovori zoper menični plačilni nalog se smejo tudi še po prekluzivni dobi treh dni oglašati.

Zadnja poglavja knjige govore o podlagah pri sodbah vsled odreke ali priznanja in v zamudnih slučajih. Kratek obris zgodovine zamudnih sodeb po rimskem pravu priča, kako temeljito se je pisatelj v to snov zaglobil.

V končnem resuméju knjige pride dr. Bayer do zaključka: Niti avstrijski, niti nemški civilni pravdni red ne nudi zadostnih garancij za materialno resničnost odločbenih podlag, vendar stoji

stvar v našem pravu bolje, nego v nemškem. Nemški civilni pravdni red krati n. pr. preveč pravico sodišča do pozvedovanja, utešnjuje preveč prosto oceno pri nepopolnem, nepravočasem postopanju strank, se premalo izogiblje nevarnosti, da se ugotovi neresnično dejstvo, ker izključuje prosto oceno dokazov ne samo tedaj, ko se je prisega storila, ampak tudi v slučaju, da se je odrekla.

Bayerjeva knjiga ima za predmet malodane vsó snov civilnopravnega reda dveh držav. Vseskozi kaže pisatelj resno voljo, da prouči vsak problem do dna in da poda rešitev docela v duhu zakona. Tudi ako se nismo mogli z vsemi rezultati njegovih raziskavanj strinjati, priznavamo vendar njegovemu delu radi veliko vrednost ne samo za teorijo, ampak tudi za prakso. Osobito bogati kritični aparat pod črto bo praksi dobro služil, ker ne obsega le gólih citatov, ampak podaja tudi vsebino mnenj drugih pisateljev, a to študij knjige izdatno olajšuje. Da pisatelj vseskozi sinoptično obdeluje dva sorodna civilnopravna reda, v tem pa vidimo najznamenitejšo stran njegovega dela, kajti uprav na ta način se vpliv nemškega civilnopravnega reda na avstrijski civilnopravdni red, pa tudi očividni napredek v našem pravu najlažje spozna.

Dr. M. D.

Sodno-zdravniška mnenja.

Priobčuje dr. P. Defranceschi.

XVIII.

Prelom reber — na sebi težka poškodba, ki je pa vsled zamašenja pljučnih laskovic in njih petelj, torej radi slučajno pristopivših, vendar iz dejanja nastalih vzrokov povzročila smrt, ki bi bila preprečena s pravočasno in primerno pomočjo. (§ 129. 2 d) e) kaz. pr. reda).

Po živahnem prerekanju porinejo fantje 60letnega potnika iz gostilne na cesto, kjer pade in na njega še drugi. Na tleh ležečega obdelovanje s pestmi in koleno ter odnehajo, stoprav zapazivši, da se napadenec nič več ne gane. Začno ga oblivati z mrzlo vodo in drgniti po prsih in okončinah. Čez pol ure se poškodovanec zave, nakar ga preneso v posteljo.